

УДК 332.133:339.3

Речун О.Ю., к.е.н.

Луцького національного технічного університету

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТІВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ У РЕГІОНАХ ДЕРЖАВИ

У статті проведено аналіз та оцінку підприємницької діяльності об'єктів роздрібною торгівлі у регіонах держави. Проаналізовано забезпеченість населення роздрібною торговельною мережею, динаміку показників торгівлі, наявність магазинів роздрібною торгівлі, товарооборот торговельних мережі, товарну структуру роздрібною товарообороту. Запропоновано напрями удосконалення розвитку підприємницького середовища регіонів держави в сфері роздрібною торгівлі

Ключові слова: торгівля, торговельна мережа, регіон, підприємницька діяльність, підприємницьке середовище, об'єкт роздрібною торгівлі

Rechun O.

ANALYSIS AND EVALUATION OF BUSINESS ACTIVITIES OF RETAIL TRADE OBJECTS IN REGIONS OF THE STATE

Analysis and evaluation of business activities of retail trade objects in regions of the state are made in the article. The provision of the retail trade network, the dynamics of trade performance, availability of retail stores, the turnover of the trade network, the commodity structure of retail turnover are analyzed. The directions of improvement of business environment development of the regions of the state in the sphere of retail trade are proposed.

Keywords: trade, retail chain, region, business activity, business environment, object retailers

Речун О.Ю.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЪЕКТОВ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ В РЕГИОНАХ ГОСУДАРСТВА

В статье проведен анализ и оценка предпринимательской деятельности объектов розничной торговли в регионах страны. Проанализированы обеспеченность населения розничной торговой сетью, динамику показателей торговли, наличие магазинов розничной торговли, товарооборот торговых сетей, товарную структуру розничного товарооборота. Предложены направления совершенствования развития предпринимательской среды регионов государства в сфере розничной торговли.

Ключевые слова: торговля, торговая сеть, регион, предпринимательская деятельность, предпринимательская среда, объект розничной торговли

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток роздрібною торгівлі як виду економічної діяльності актуалізує питання формування підприємницького середовища, в межах якого функціонуватимуть продавці та покупці на засадах ефективної конкуренції. Стрімка диверсифікація роздрібною мережі регіонів держави зумовлює посилення конкуренції між об'єктами такої торгівлі за споживача, що вимагає постійного пошуку шляхів підвищення ефективності ведення їх підприємницької діяльності як напряму забезпечення розвитку роздрібною торговельною мережі в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми розвитку об'єктів роздрібною торгівлі, їх підприємницької діяльності висвітлені у працях Апопія В.В. [7], Бланка І.О. [6], Голошубової Н.О. [5], Платонова В.М.[8] та багато інших. Однак, незважаючи на такі дослідження, і досі залишаються дискусійними питання щодо розвитку підприємницького середовища об'єктів роздрібною торгівлі на основі аналізу та оцінку їх підприємницької діяльності.

Цілі статті. Основною ціллю дослідження є аналіз та оцінка підприємницької діяльності об'єктів роздрібної торгівлі у регіонах держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Пошук напрямів підвищення ефективності функціонування об'єктів роздрібної торгівлі, формування конкурентного ринку продавців та покупців, розвиток підприємницького середовища вимагає комплексного дослідження в напрямі проведення аналізу та оцінки підприємницької діяльності об'єктів роздрібної торгівлі у регіонах держави. Це дозволить виявити «вузькі місця», недоліки щодо розвитку підприємництва в сфері роздрібної торгівлі, та на цій основі розробити заходи по їх усуненню. Отож, проведемо оцінку розвитку підприємницької діяльності об'єктів роздрібної торговельної мережі у регіональному розрізі. Забезпеченість населення об'єктами роздрібної торгівлі регіонів України представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Забезпеченість населення об'єктами роздрібної торгівлі [1]

Регіон	Об'єктами торгівлі (магазинами, кіосками, автозаправними станціями)		З них магазинами		Торговою площею магазинів, м ²		
	2015 р.	2014 р.	2015 р.	2014 р.	2015 р.	2014 р.	посідаємо місце у 2015р.
Україна	12	12	9	9	1805	1806	х
Вінницька	12	12	10	10	1303	1254	19
Волинська	13	14	10	11	1562	1531	13
Дніпропетровська	11	11	9	9	2232	2205	4
Донецька	4	5	3	4	590	1020	24
Житомирська	13	13	11	11	1288	1283	20
Закарпатська	10	10	8	8	1446	1411	16
Запорізька	13	13	10	10	1943	1779	7
Івано-Франківська	10	11	8	8	1204	1219	22
Київська	17	16	13	12	2602	2438	3
Кіровоградська	15	15	12	12	1412	1407	17
Луганська	2	3	2	2	241	330	25
Львівська	15	15	12	12	1808	1725	9
Миколаївська	12	12	8	8	1874	1798	8
Одеська	13	13	10	10	2615	2439	2
Полтавська	13	13	11	10	1636	1665	12
Рівненська	13	13	10	10	1536	1728	14
Сумська	11	11	9	9	1502	1524	15
Тернопільська	11	10	8	8	1052	1021	23
Харківська	13	13	9	8	2128	2092	5
Херсонська	13	12	10	10	1983	1960	6
Хмельницька	14	14	11	11	1639	1631	11
Черкаська	12	13	9	9	1323	1420	18
Чернівецька	10	10	8	7	1223	1191	21
Чернігівська	14	14	11	11	1645	1527	10
м. Київ	17	17	13	13	4945	4784	1

Таким чином, лідерами по забезпеченості об'єктами роздрібної торгівлі є м.Київ (17 од.), Одеська (13 од.), Київська (17 од.), Дніпропетровська (11 од.), Харківська (13 од.) області. Найменший рівень забезпеченості населення об'єктами торгівлі

спостерігається у Донецькій (4 од.) та Луганській (2 од.). Варто відзначити, що така ситуація негативно впливає на рівень задоволення потреб населення у товарах та торговельних послугах.

На початку 2015 року на ринках налічувалося 732,7 тис. торгових місць. Порівняно з попереднім роком їхня кількість зменшилася на 8,8%. Будь-яка торговельна мережа складається з певної кількості торговельних об'єктів, без наявності яких фактично не можуть здійснюватися процеси роздрібної торгівлі – цими об'єктами виступають магазини, які утворюють мережу. Мережа роздрібної торгівлі за кількістю об'єктів по Україні наведена у таблиці 2.

Таблиця 2

Мережа роздрібної торгівлі за кількістю об'єктів торгівлі [1]

Регіон	Усього			У містах та селищах міського типу			У сільській місцевості		
	2015	2014	2015 у % до 2014	2015	2014	2015 у % до 2014	2015	2014	2015 у % до 2014
Україна	49587	49607	99,9	39268	38743	101,4	10319	10864	95,0
Вінницька	1945	1969	98,8	1012	951	106,4	933	1018	91,7
Волинська	1356	1419	95,6	959	963	99,6	397	456	87,1
Дніпропетровська	3686	3637	101,3	3345	3244	103,1	341	393	86,8
Донецька	1692	1981	85,4	1529	1789	85,5	163	192	84,9
Житомирська	1633	1662	98,3	1148	1128	101,8	485	534	90,8
Закарпатська	1286	1242	103,5	798	723	110,4	488	519	94,0
Запорізька	2242	2241	100,0	1926	1881	102,4	316	360	87,8
Івано-Франківська	1430	1460	97,9	1049	1035	101,4	381	425	89,6
Київська	2916	2757	105,8	1822	1712	106,4	1094	1045	104,7
Кіровоградська	1478	1439	102,7	1124	1071	104,9	354	368	96,2
Луганська	514	566	90,8	443	473	93,7	71	93	76,3
Львівська	3848	3781	101,8	3238	3137	103,2	610	644	94,7
Миколаївська	1351	1358	99,5	1059	1060	99,9	292	298	98,0
Одеська	3010	3038	99,1	2609	2627	99,3	401	411	97,6
Полтавська	1889	1891	99,9	1352	1323	102,2	537	568	94,5
Рівненська	1460	1475	99,0	869	862	100,8	591	613	96,4
Сумська	1209	1237	97,7	896	923	97,1	313	314	99,7
Тернопільська	1133	1067	106,2	739	658	112,3	394	409	96,3
Харківська	3653	3589	101,8	3434	3368	102,0	219	221	99,1
Херсонська	1348	1301	103,6	1087	1036	104,9	261	265	98,5
Хмельницька	1782	1769	100,7	1253	1215	103,1	529	554	95,5
Черкаська	1524	1569	97,1	1111	1133	98,1	413	436	94,7
Чернівецька	891	869	102,5	637	628	101,4	254	241	105,4
Чернігівська	1461	1440	101,5	979	953	102,7	482	487	99,0
м. Київ	4850	4850	100,0	4850	4850	100,0	-	-	-

Аналізуючи мережу роздрібної торгівлі за кількістю об'єктів торгівлі, слід відмітити, що в основному їх кількість зменшилась у 2015 році порівняно з 2014 р. Найбільша кількість об'єктів торгівлі у 2014 була зосереджена у Дніпропетровській (3686 од.), Київській (2961 од.), Харківській (3653 од.), Львівській (3848 од.), Одеській (3010 од.) областях, та у м. Київ (4850 од.).

Отже, аналіз забезпеченості регіонів торговельними об'єктами показав, що у 2015 році спостерігалася тенденція до зниження кількості об'єктів роздрібної торгівлі, а також нестача торговельної площі, через що існує група регіонів, які потребують диверсифікації розвитку роздрібної торговельної мережі. Серед них такі області як Миколаївська (952 од.), Чернівецька (891 од.), Тернопільська (1113 од.), Сумська (1209 од.) тощо.

Наявність магазинів роздрібної торгівлі подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Наявність магазинів роздрібної торгівлі по Україні [2]

Регіон	Кількість магазинів, одиниць			Торгова площа магазинів, тис. м ²			Торгова площа на один магазин, м ²	
	2015р.	2014р.	2015 р. у % до 2014р.	2015р.	2014р.	2015р. у % до 2014р.	2015р.	2014р.
Україна	38481	38621	99,6	7720164	7752901	99,6	201	201
Вінницька	1559	1548	100,7	208814	201967	103,4	134	131
Волинська	1057	1097	96,4	162856	159666	102,0	154	146
Дніпропетровська	3045	3050	99,8	726457	722566	100,5	239	237
Донецька	1334	1693	78,8	251587	438423	57,4	189	259
Житомирська	1340	1360	98,5	160629	161148	99,7	120	119
Закарпатська	986	957	103	182038	177680	102,5	185	186
Запорізька	1728	1729	99,9	340662	314229	108,4	197	182
Івано-Франківська	1117	1166	95,8	166469	168502	98,8	149	145
Київська	2177	2060	105,7	450693	421532	106,9	207	205
Кіровоградська	1160	1133	102,4	137381	137944	99,6	118	122
Луганська	407	493	82,6	53144	73364	72,4	131	149
Львівська	3093	3018	102,5	458118	437835	104,6	148	145
Миколаївська	958	952	100,6	217045	209382	103,7	227	220
Одеська	2301	2318	99,3	625012	584541	106,9	272	252
Полтавська	1524	1510	100,9	235406	241295	97,6	155	160
Рівненська	1207	1217	99,2	178451	200660	88,9	148	165
Сумська	996	1021	97,6	167231	171188	97,7	168	168
Тернопільська	860	820	104,9	112152	109214	102,7	130	133
Харківська	2350	2317	101,4	578399	571292	101,2	246	247
Херсонська	1047	1015	103,2	210641	209301	100,6	201	206
Хмельницька	1430	1427	100,2	212142	212173	100,0	148	149
Черкаська	1133	1167	97,1	164429	177723	92,5	145	152
Чернівецька	685	666	102,9	111302	108398	102,7	163	163
Чернігівська	1177	1164	101,1	171875	161246	106,6	146	139
м. Київ	3810	3723	102,3	1437231	1381632	104,0	377	371

Згідно даних таблиці бачимо, що кількість магазинів в цілому по Україні у звітному 2015 році дещо менша за попередній 2014 рік, проте зниження несуттєве. Дещо низькими показниками порівняно з іншими регіонами у 2015 році характеризуються Івано-Франківська, Волинська, Сумська, Житомирська та Черкаська області. Аналогічна ситуація прослідковується і з торговою площею.

Слід зауважити, що диверсифікація роздрібної торговельної мережі активізувала розвиток підприємницького середовища, в результаті чого стрімко розвивають свою підприємницьку діяльність об'єкти торгівлі, які забезпечують високу якість торгівлі та високу якість обслуговування споживачів. У таблиці 4 можемо простежити товарооборот і частку десяти провідних торговельних мереж України [3].

Таблиця 4

Товарооборот і частка ринку десяти провідних торговельних мереж України 2013–2014 рр. [3]

№	Торговельна мережа	Товарооборот, млн грн		Приріст товарообороту 2014/2013 рр., %	Частка ринку, %	
		2013 р.	2014 р.		2013 р.	2014 р.
1.	ТОВ «АТБ-маркет»	33713	38900	15	7,8	8,9
2.	Fozzy Group	30500	36100	18	7,0	8,2
3.	Metro Cash&Carry Україна	9560	8800	-8	2,2	2
4.	ПрАТ «Рітейл Груп»	6200	6800	10	1,4	1,6
5.	ТОВ «Таврія В»	4700	6483	38	1,1	1,5
6.	ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет»	6500	6400	-2	1,5	1,5

7.	ПрАТ «Фуршет»	5550	5200	-6	1,3	1,2
8.	ТОВ «Омега»	2754	4470	62	0,6	1
9.	ТОВ «Еко»	4320	4400	2	1	1
10.	ТОВ «Амстор»	4037	4000	-1	0,9	0,9

Отож, бачимо, що 60% із усіх наведених об'єктів роздрібною торгівлі забезпечили приріст товарообороту у 2014 році [3]. Найбільший приріст спостерігається у мережі ТОВ «Омега» - на 62%; ТОВ «Таврия В» - на 38% [3]. Трішки меншими темпами відбувся приріст у ТОВ «АТБ-маркет» (на 15%), ПрАТ «Рітейл Груп» (на 10%). Зменшення товарообороту спостерігається у Metro Cash&Carry Україна (на 8%); ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет» (на 2%); ПрАТ «Фуршет» (на 6%) та ТОВ «Амстор» (на 1%) [3].

Рейтинг провідних торговельних мереж України за кількістю магазинів та кількістю регіонів покриття наведено у таблиці 5. Серед найбільш розвинутих торговельних мереж за кількістю магазинів є мережі: ТОВ «АТБ-маркет», Fozzy Group, ЗАТ «Фуршет», ТОВ «Еко», ПрАТ «Рітейл Груп» [3].

Таблиця 5

Рейтинг провідних торговельних мереж України за кількістю магазинів та кількістю регіонів покриття [3]

№	Торговельна мережа	Кількість магазинів	Кількість областей покриття
1.	ТОВ «АТБ-маркет» (АТБ)	829	17
2.	Fozzy Group (Fozzy, Сільпо, Форa, Le Silpo)	477	25
3.	ЗАТ «Фуршет» (Фуршет, Фуршет-Гурман)	114	21
4.	ТОВ «Еко» (Еко маркет)	106	13
5.	ПрАТ «Рітейл Груп» (Велика Кишеня, Велмарт, ВК Select, ВК Експрес, Чумацький шлях)	70	10

Найбільшою торговельною мережею за кількістю магазинів є ТОВ «АТБ-маркет», проте лідером за представленістю в областях України є Fozzy Group. У 2012 році відкрився перший магазин преміумкласу «Le Silpo» (на 70% асортименту складається з товарів преміум-групи), а у 2015 році саме ця мережа відкрила найбільшу кількість магазинів [3].

Нині набувають все більшої популярності об'єкти роздрібною торгівлі типу «магазинів біля будинку» та дискаунтери. Дослідити тенденції розвитку корпоративних роздрібних торговельних мереж України можна порівнюючи кількість відкритих магазинів кожної мережі (табл. 6) [4].

Таблиця 6

Кількість відкритих магазинів за I півріччя 2014-2015 роки [4]

№	Роздрібна торговельна мережа	Кількість відкритих магазинів за I півріччя 2014 року, шт.	Роздрібна торговельна мережа	Кількість відкритих магазинів за I півріччя 2015 року, шт.
1.	«Fozzy Group»	20	«АТБ-Маркет»	50
2.	«Наш край»	13	«Varus»	21
3.	«АТБ-Маркет»	10	«Наш край»	17
4.	«Близенько»	10	«Fozzy Group»	13
5.	«Брусничка»	9	«Брусничка»	12

Лідер 2014 року «АТБ-маркет» відкрив на 80% менше магазинів – всього 10. Мережа «Varus» вибула з п'ятірки лідерів за кількістю відкритих магазинів, її місце зайняла львівська мережа «Близенько» [4]. Але не у всіх роздрібних корпоративних

торговельних мережах відбувся спад за цим показником. Компанія «FozzyGroup» єдина на українському ринку, в якій у першому півріччі 2015 року відкрилося більше магазинів ніж за цей же період часу у 2014 році – відкрилося п'ять супермаркетів «Сільпо» та п'ятнадцять магазинів «біля будинку» «Фора» [4].

На наступному етапі дослідження необхідно проаналізувати обсяги обороту роздрібною торгівлі окремо по регіонах України. В Україні (без урахування тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частині зони проведення АТО) оборот роздрібною торгівлі за січень-грудень 2015 р. становив 1018778,2 млн грн, що на 20,7% менше показників аналогічного періоду 2014 р. Найбільші обсяги роздрібного товарообороту у звітному році спостерігаються у м. Київ (158523,3 млн. грн.), Дніпропетровській (95160,5 млн.грн.), Харківській (83475,6 млн.грн.), Одеській (72438,9 млн.грн.), Львівській (56720,5 млн.грн.), та Київській (52123,5 млн.грн.) областях. Найменшими показниками обсягу роздрібною торговельної мережі у звітному році характеризуються Луганська (7871,3 млн.грн.), Чернівецька (17324,4 млн.грн.), Тернопільська (20284,7 млн.грн.), Чернігівська (21614,9 млн.грн.), Кіровоградська (21653,4 млн.грн.), Сумська (22551,0 млн.грн.), Рівненська (23853,6 млн.грн.) області.

У 2014 році обсяг роздрібною торгівлі підприємств зменшився на 15,2, порівняно з попереднім 2013 роком. При цьому за 2015 рік обсяг роздрібного товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі, склав 477 млрд 966,6 млн грн, що на 11,4 % менше показників за 2014 рік.

Товарну структуру роздрібного товарообороту в Україні зображено на рисунку 1.

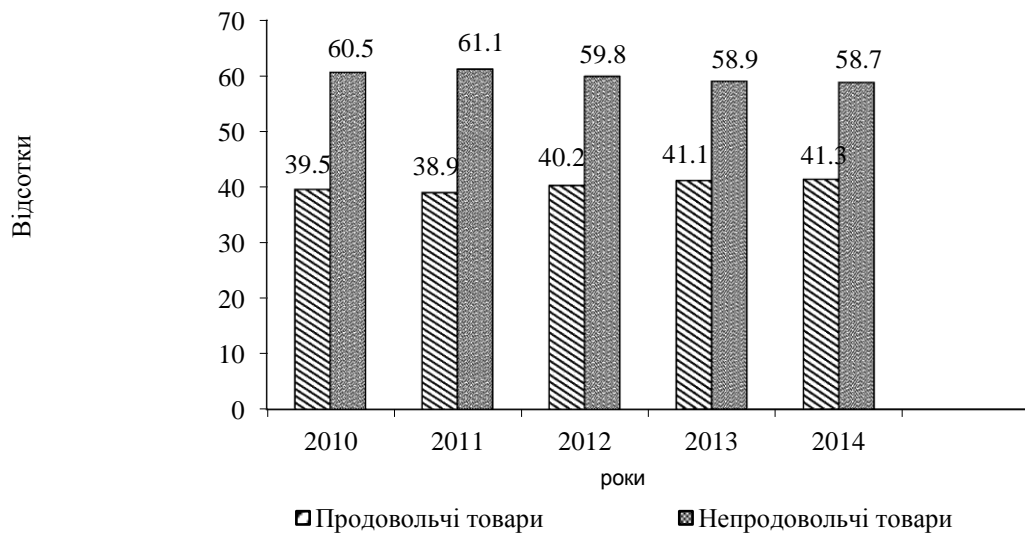

Рис. 1. Товарна структура роздрібного товарообороту в Україні [2]

На рисунку 2 відображено частку товарів, які вироблені на території України, у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств [2]

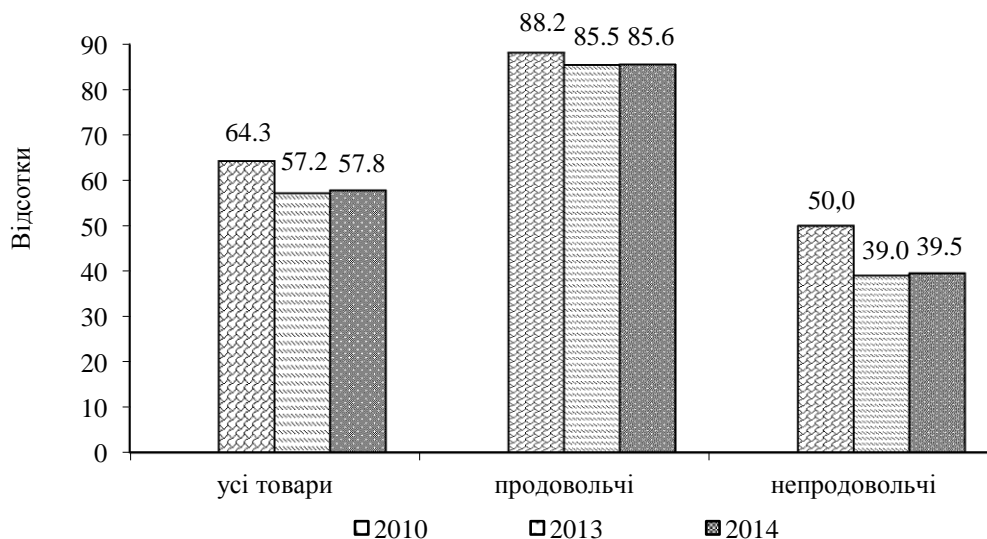

Рис. 2. Частка товарів, які вироблені на території України, у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств [2]

Висновки. Отже, оцінка результативності функціонування роздрібною торговельною мережі показала, що в цілому показники товарообороту характеризуються відносним ростом. Найвищі показники роздрібного товарообороту спостерігаються у Дніпропетровській, Київській, Запорізькій, Одеській, Харківській областях та м. Київ. Основними напрямками удосконалення розвитку підприємницького середовища регіонів держави в сфері роздрібною торгівлі є:

- диверсифікація торговельних послуг, впровадження сучасних технологій в сфері торгівлі, формування інтелектуального капіталу як чинника розвитку підприємницької активності в роздрібній торгівлі;

- удосконалення методів продажу та обслуговування покупців, розвиток нових форм продажу товарів;

- запровадження та удосконалення «електронної комерції» чи «інтернет-торгівлі» як важливого чинника розвитку роздрібно торгівлі [8].

- підтримка позитивних тенденцій розвитку роздрібно торгівлі, пошук резервів підвищення результативності її функціонування, забезпечення територіальної доступності роздрібно торгівельної мережі, розширення торговельної мережі, збільшення кількості надання торговельних послуг, удосконалення логістичного ланцюга «постачання–виробництво–збут» [9];

Ефективний розвиток підприємницького середовища як в межах кожного регіону так і країни в цілому, дозволить інтенсифікувати товарні потоки, оптимізувати структуру таких потоків, удосконалити їх рух від постачальника до споживача, визначити оптимальну потребу в об'єктах роздрібно торгівлі та торговельній площі, і в підсумку – підвищити ефективність функціонування роздрібно торговельної мережі.

Список використаних джерел:

- 1.Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- 2.Ukrstat.org - публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
- 3.Швестко О.В. Тенденції та пріоритети провідних торговельних мереж в управлінні продажем товарів / О.В. Швестко // Науковий вісник Херсонського державного університету – 2015. - Вип. 15. Ч. 5. – С.83-86.
- 4.Темпи розвитку українського ритейлу у першій половині 2015 року впали. / Информационное агентство All Retail / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4697>.
- 4.Голошубова Н.О. Організація торгівлі : підручн. для студ. вищ. навч. закл. / Н.О. Голошубова. – К. : Книга, 2004. – 560 с.
- 5.Бланк И.А. Торговый менеджмент : учебный курс / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 488 с.
- 6.Апопій В.В. Організація торгівлі : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицький В.М. та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с.
- 7.Платонов В.Н. Организация торговли : учеб. пособие / В.Н. Платонов. – Минск : БГЭУ, 2002. – 287 с.
- 8.Ковальська Л.Л. Роздрібна торгівля: сутність, оцінка та напрями розвитку / Л. Л. Ковальська, О. Ю. Речун // Економічний форум. – 2016. – № 2 – С. 61 – 67.
- 9.Ковальська Л.Л. Особливості функціонування та перспективи розвитку роздрібно торговельної мережі регіонів України // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 1 (47). – Т.2- Ужгород, 2016. С. 161-167.